

Egy kis jelenet a mai kortes- világból.

Hogy a politikai mozgalmak magasan járó hullámai közt, nekem nem fog sikerülhetni teljes neutrálitásomat fentartani, azt mind eleitől fogva sejtettem; de hogy nyílt, mondhatnám bátor föllépésem után valakinek eszébe jusson engem kétértelműséggel vádolni, azt teljességgel nem vártam.

Azonban kit, mint engem, élethivatása majd mindennap a nyilvánosság színpadára szólít, annak mindig készen kell állania, hogy szavairól és tetteiről a nyilvánosság előtt számolni tudjon. Ily számadás célja a következő soroknak.

A „Századunk” február 19-iki számában, következő cikk olvasható :

„Baranyából febr. 16-ról írják nekünk: önök tudni fogják, hogy megyénkben mily arányokat vetlek az izgatások. A szélsőbal s nagy részben a balközép ügynökei is legtöbbsnyire roszhírű emberek, kik a társaság jobb köreiből kitaszítva, a legalsóbb nép vad fanatizálása által keresnek elégtételt és keresetet maguknak. Ezt tapasztalva, az értelmiség is szorosabban egyesült, az izgatásokkal szemben szállt s most úgy állunk, hogy az értelmiség nagy pártja s az ezzel szövetkeztek compact tömeget alkotva, az izgatók bármily vakandtúrásai minden komolyabb veszélynélküliek. Sajnálatos azomban, hogy vagy nem

ismerve a viszonyokat, vagy álhírek által tévútra vezetve, a szélsőbali izgatók oly neveket is hangoztatnak, melyeket legalább eddig nem voltunk szokva ez emberekkel együtt nevezni. így nem tudom miként történik, hogy a dárdai kerületben Ballagi Mór úr nevében s aegise alatt látszik folyini a szélső izgatás, sőt egy Gareisz nevű egyéniség, ki kerületünk egy intelligens körében sem fordulhat meg, azzal izgat, hogy Ballagi úrtól levelet mutat elő s egyáltalában úgy tünteti fel mint az ellenzék jelöltjét. – Miután olvastuk Ballagi Mór úr levelét a „Századunkéban, azt hiszszük, hogy nem lehet Ballagi urat, mint az ellenzék képviselőjelöltjét tekinteni, s így a dologban valami tévedés, vagy rászedés történt. E z é r t kérjük, e sorokat nyilvánosságra hozni.

(Úgy hozzuk nyilvánosságra a mint írva voltak. Ballagi Mór ur kérdéses levelében oda nyilatkozik, hogy nem oszthatja sem a jobb, sem a baloldal eljárását, s így magunk sem értjük, mint tekinthetik a baloldal jelöltjének. Külömben Ballagi úr azt is kijelenté, hogy nem lép föl képv. jelöltül, s így az értesítésben említett levele e nyilatkozattal ellentétben lenne, nem is tekintve, hogy ott nyilvánított nézeteivel a baloldali képviselő homlok egyenest ellentétben áll. Szerk.)”

Erre én másnap a „Századunk” szerkesztőségének következő cikket nyújtottam át, melynek közlését azonban a nevezett lap oly okokból, melyeket tisztelnem kell, visszautasította. Most tehát én terjesztem azt a t. közönség ítélete elé.

Becses lapjának tegnapi számában egy Baranyában kelt (?) tudósítás jelent meg, melynek hangja élénken emlékezteti az embert a Franklin által felhozott ama francia asszonyra, ki midőn hűgával összekocczant, csodálkozva monda: „Én nem tudom, hogy van az, de én magamon kívül senkit sem ismerek, kinek mindig igaza volna.”

A jámbor baranyai tudósító is oly biztos nézeteinek csalhatatlanságáról, hogy minden embert, ki azokat nem osztja egyenesen, „a társaság jobb köreiből kitaszított” és alávalónak, izgatónak nem áttall elmondani és észé-

be sem jut magának a kérdést föltenni: mikép eshetett az meg természetes utón, hogy az a kerület, melynek múlt országgyűlési képviselője gr. R á d a y L á s z l ó volt és legújabb időkig a balpárthoz szított, egy kézfordulatra egyetemesen annyira kormánypárti lett, hogy az egész kerületben egy jóra való ember sem találkozniék, ki máskép gondolkodjék?

Én a távolból is nevezhetnék neki férfiakat, kik nemcsak a baranyai jó társaságba valók, de akárhol is a világon minden jó társaságnak, jellemőknél, úgy mint értelmiségüknel fogva, díszei lennének s kik azért mégis a tudósító nézeteit épenséggel nem osztják. A név szerint kiemelt Gare is urat én nem ismerem, de mint választott megyei mérnök semmi esetre nem lehet oly egyéniség, ki „egy intelligens körben sem fordulhat meg,” sőt a közbizalomnál fogva azt kell hinnem, hogy derék, jóra való ember. Ámde hiába, a tudósítónak mindig igaza van és így ama férfiaknak, a társaság jobb köreiből kitalált embereknek és alávaló izgatóknak kell lenniök.

Minthogy azonban erre beszerzendő adatok nyomán bővebben akarok felelni, most a tudósításnak egyedül engem illető részére kívánok rövid megjegyzést tenni és az incriminait leveletem a t. közönség ítélete alá bocsátani.

Midőn folyó év elején értésemre esett, hogy a csákvári. kerület baloldali választói engem szándékoznak jelöltökül felléptetni, én e hírre, mely a „Századunk” január 16-iki számában is közöltetett, hogy a választókat tévedésbe ne ejtsem, ugyancsak a „Századunk” január 20-iki számában egy nyilatkozatot tettem közzé, a melyben kijelentem, hogy én ez idő szerint a baloldal vezérférfiait, a mennyiben első rendű teendőül a közjogi alap felforgatását tűzték ki célul, ebbeli törekvéseikben nem követhetem; mert habár a XII. törv. cikkét sem teljesen kielégítőnek, sem „nyenyúlj-hozzám” virágnak nem tartom, még sem látom idejénvalónak azt most bolygatni, s célravezetőbbnek tartom az annak idejében tovább fejleszthető közjogi alapon szilárdul megállva, előbb a nemzet benső erősödését a kellő reformok útján esz-

közölni, s csak akkor látni hozzá a nevezett törvény re-
visiójához, a mikor a tapasztalat amaz alap gyöngéit ki-
mutatta, másfelől a megerősödött nemzet, mint alkudozó
fél oly súlyt vehet a mérlegbe, mely kedvezőbb feltéte-
lek nyerését biztosíthatja részünkre.

Így szóltam a csákvári kerület választóinak, üdvö-
sebbnek vélvén egy kérdésben*) magára hagyni a pártot,
mint a párt kedvéért elhagyni a hazát.

Pár nappal nyilatkozatom megjelenése után levelet
kaptam Siklósról, a baloldal egyik legjelentékenyebb tag-
jától, mely arra kér fel, hogy nyomassam ki nyilatkozat-
omat külön, s küldjek neki 100 példányt ; mert sokan
vannak a kik nézeteimet osztják és akarják e nézeteket
tovább terjeszteni. Egyidejűleg ezzel jött hozzám Térey
Pál ur azzal a hírrel, hogy a dárdai kerületben, a hol ő
fel akar lépni, az én nevemet is emlegetik ; de a főbíró
Sz. ur vévén a „Századunk”-beli nyilatkozatomat, azt
azonnal köröztette ugyan, de mégis jobb volna, ha én egy
lemondó levelet írnék a kerülethez. Erre én, miután még
senki által felszólíttatva nem voltam és így azt sem tud-
tam, kihez címezsem leveletem mást nem felelhettem, mint
hogy: quod scripsi, scripsi; most újból nyomatik a nyilat-
kozatom és ha Térey ur elutazása előtt elkészül, akár vele
küldök egy csomót. Térey Pál úr lement a kerületbe és
a megyei főbíró kíséretében, beutazta nagy diadallal a
választókerületet, a mint azt a lapok annak idejében bő-
ven leírták.

Időközben mind több több felülről jöttek nyilatko-
zatomra a megrendelések, úgy hogy e héten 3-ik külön
kiadásban kellett azt kinyomatnom, a miből aztán azt
kell következtetnem, de még más jelenségekből is látom,
hogy az ellenzék nagy része a nyilatkozatomban kijelölt

*) Igen jól tudom, hogy az ellenfél épen ezt az egyet sze-
retné a pártok sarkalatos válpontjául tüntetni fel, azt is tudom, hogy
ez fogásnak elég ügyes fogás nézve; hogy az embereket meg-
félemités által az ellenzékétől elidegenítse; de másfelől tény, hogy
ma az ellenzék legnagyobb részének esze ágában sincs céljainak idő
előtti erőszakolása által a dolgok fenálló rendét halomra dönteni.

B. M.

eljárási módot látja célravezetőnek s így semmi kétségem többé, hogy nézetem a jövő országgyűlésen nem fog izoláltan állani. Ha tehát nyilatkozatom kiadatásakor abban a hiszemben voltam, hogy nézetemmel egymagam állok és hogy ha képviselőnek meg választatnám, mint a Mohamed koporsója, ég és föld közt lebegő állapotra jutnék: azóta örömmel kellett tapasztalnom, hogy én csak közönségesen elismert igazságnak voltam kifejezője, és hogy nézetem helyeslőinek száma éppen az ellenzék soraiban legio a neve.

A dolgok így állása közben vettem a dárdai választó kerület ellenzéki tanácskozmányának levelét, melyben arra szólítanak fel, hogy azon esetre, ha a dárdai kerület képviselőjelöltségét el akarom vállalni, jelenjek meg náluk és tegyem le politikai hitvallásomat. Erre írtam én azt a levelet, melyről a többször hivatolt baranyai tudósításban szó van, s melyet ezennel szerencsém van, a t. közönség elébe terjeszteni, s melyhez semmi több mondani valóm nincsen. Szóljon az maga magáért.

A levél ekkép hangzik:

Tekintetes úr! Tisztelettel meghajolva önöknek bennem helyezett bizalmuk előtt, mely engem egyik legszebb polgári kötelesség teljesítésére hív fel, engedelmet kérek, hogy kifejezhessem önök előtt nézeteimet a képviselőválasztás nagy jelentőségű polgári cselekvénye felett, s ebből folyólag az én elhatározásomat.

A polgári szabadság talpköve s egyedüli biztosítéka abban áll, hogy a közügyek terén rólunk, nélkülünk semmi se történhessék, hogy senki valamely polgárra oly kötelességet ne róhasson, melynek megszabásához a polgárok összesége szavazatával nem járult.

Miután azonban az elv alkalmazásában, a kivitelben lehetetlennek mutatkozik, hogy minden egyes polgár személyesen gyakorolja a törvényalkotás fölséges jogát, jónak látszott úgy sejteni a dolgon, hogy többen egy személyben megegyezvén, azt bízzák meg, hogy mindnyájuk képében – természetesen azok értelmében – gyakorolja ama jogot.

A dolog természete szerint már most, ha nekem valami teendő véghezvitelében emberre van szükségem, én mozgok és látok utána, hogy ha akadna ügyem vitelére alkalmas egyéniség, kit megbízhatok, hogy helyettem érdekemben cselekedjék; ha megfordítva, az én teendőim végrehajtására valaki magát rábeszélések, vesztegetések útján rám akarja tolni, azonnal gyanú támad lelkemben, óvakodó leszek és dolgomat semmi esetre rá nem bízom, mert nyilván nem az én érdekemben erőködik, hanem bizonyosan valami saját érdekét akarja az én ügyem vitelének ürügye alatt előmozdítani.

Ez oly egyszerű igazság, hogy a közönséges életben a legeggyűbb ember is belátja s a szerint cselekszik. Nem úgy az országos ügyekben, ahol fájdalom, épen most kell mindenütt a hazában az ellenkezőt tapasztalni.

Lelke sir az embernek, mikor az ország különböző vidékein folyó választási mozgalmak leírásait olvassa és tapasztalja, mily gálád játék üzetik népünk hiszékenységével, és mennyire mételyeznek minden oldalról a nép lelkiületét épen azok, kik az ország javát előmozdítani, s a nép boldogságára közreműködni Ígérkeznek.

Én tehát, ki életemet a nép oktatásának és a közsértelmiség emelése általi nemesítésének szenteltem, ki harmincz év óta a tömegek szellemi emelése körül fáradoztam, magamat semmi olyas lépésre nem határozhatom mely által, miután tapasztalat szerint, a ki A-t mond, annak B-t is kell mondania, könnyen oda sodortathatnám, hogy az általam annyira kárhoztatott eljárást némiképen utánozzam.

Ilyen lépés volna nézetem szerint, a választókerület beutazása, melyre én a mondottaknál fogva semmi esetre sem vállalkozhatom.

Elég időt értem máig a nyilvánosság terén arra nézve, hogy a ki eddigi működésemet figyelemre méltatta, tudhassa, mit várhat tőlem, mit nem; a ki pedig előéletemet nem ismeri, azt egyszeri találkozás capacitàlni nem fogja.

En nemcsak szóval vagyok demokrata, hanem egész életirányom szerint, melyet úgy intéztem, hogy ne kénytele-

níttessen a hatalomkezelők soraiban akár mint parancsoló, akár mint engedelmeskedő tag szerepelni. Érdekem annál-fogva minden tekintetben azonos a nép érdekével, de épen azért semmi ok nem létezik nálam, mely arra indítana, hogy képviselőség megnyeréseért én erőködjem.

Jól tudom ugyan, mivel tartozom a hazának, tudom, hogy épen most, midőn a haladás és benső fejlődés kel-lékeire keilend összes erőnket fordítani, az ellenzék erős-bitése első rendű kötelességünk, nem is vonakodom ebbeli kötelességemnek, ha velem parancsolnak, teljes erőmből eleget tenni; de ha megválasztásom csak az országszerte felkapott kárhozatos utón kivihető, akkor vissza kell vo-nulnom oly térről, melyen habár s a legszentebb szándékból is, a czél csak a közerkölcs vesztegetése árán érhető el.

Febr. 12-én 1869.

Ballagi Mór.